

Σταύρος Σταυρίδης

Ο αγώνας των πανεπιστημιακών

Φαίνεται ότι ένα μεγάλο κομμάτι των αριστερών έχει πειστεί πως οικονομικές διεκδικήσεις, και μάλιστα κλάδων που δεν βρίσκονται στα πιο χαμηλά σκαλοπάτια της κλίμακας των αποδοχών, είναι εκ των πραγμάτων συντεχνιακές. Έτσι βιάστηκε να κριτικάρει τον αγώνα των πανεπιστημιακών ως ιδιαίτερα στενό και χωρίς θεσμικές προοπτικές. Η πραγματικότητα όμως δεν ήταν έτσι.

Σε μια εποχή που το δημόσιο πανεπιστήμιο υφίσταται την επίθεση του νεοφιλελευθερισμού, η υπεράσπιση των αποδοχών και των συντάξεων του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού των πανεπιστημίων αποκτά ευθέως θεσμικό χαρακτήρα. Τούτες οι διεκδικήσεις υπερασπίζονται πράγματι ένα πανεπιστήμιο όπου οι διδάσκοντες θα έχουν έναν αξιοπρεπή μισθό, ώστε να μπορούν να αφιερώνονται στα εκπαιδευτικά και ερευνητικά τους καθήκοντα. Ένα πανεπιστήμιο απόλυτα εξαρτημένο από την ιδιωτική χρηματοδότηση της έρευνας και διοικούμενο με ιδιωτικο-οικονομικά κριτήρια (παραγωγικότητα, πώληση υπηρεσιών και προϊόντων, ανταποδοτικότητα κ.λπ.) θα είναι ένα πανεπιστήμιο με διδάσκοντες που οι αποδοχές τους θα ρυθμίζονται σαν τις αποδοχές στελεχών επιχειρήσεων. Υπεράσπιση του δημόσιου χαρακτήρα του πανεπιστημίου σημαίνει υπεράσπιση των αποδοχών των εργαζομένων σ' αυτό όχι μόνο ως προς το ύψος τους, αλλά και ως προς την προέλευσή τους.

Τούτος ο αγώνας υπερασπίστηκε στην ουσία ένα ορισμένο προφίλ πανεπιστημιακού. Και αυτό δεν αναδείχθηκε ίσως επαρ-

κώς απέναντι στη λασπολογία των ΜΜΕ και της κυβέρνησης, που ήθελαν να παρουσιάσουν τους διδάσκοντες συλλήβδην ως προνομιούχους, πολυθεσίτες και διαπλεκόμενους. Η μεγάλη πλειοψηφία των πανεπιστημιακών έχει απόλυτη ανάγκη το μισθό και τη σύνταξή της. Και τούτη η πλειοψηφία στήριξε αυτό τον αγώνα, ενάντια και σε εκείνους μέσα στο πανεπιστήμιο που πάση θυσία ήθελαν τούτη η κινητοποίηση να τελειώσει. Το προφίλ του πανεπιστημιακού που έχει τη διδασκαλία κύριο έργο του (και όχι πάρεργο) και την έρευνα καθήκον του, όχι μόνο απέναντι στους φοιτητές αλλά και στην ίδια την κοινωνία, αναδείχθηκε σαν πρότυπο αντίπαλο του πανεπιστημιακού-μάνατζερ που προωθεί η νεοφιλελεύθερη μεταρρύθμιση. Ταυτόχρονα, ένας πανεπιστημιακός που αμείβεται από το δημόσιο έχει ορισμένα κατακτημένα εργασιακά και συνδικαλιστικά δικαιώματα που η αγορά ξεθεμελιώνει συστηματικά. Το καθεστώς, για παράδειγμα, των εντεταλμένων διδασκόντων του Π.Δ. 407 που προσλαμβάνονται για ένα εξάμηνο, πληρώνονται με τεράστιες καθυστερήσεις και στελεχώνουν προσωρινά όχι μόνο τα περιφερειακά πανεπιστήμια αλλά και, σε συντριπτικό ποσοστό, τα λεγόμενα νέα τμήματα που φτιάχτηκαν με κοινοτικά κονδύλια (ΕΠΕΑΕΚ), είναι ενδεικτικό μιας πολιτικής ελαστικοποίησης της εργασίας στο χώρο του πανεπιστημίου. Δεν είναι τυχαίο ότι αυτοί οι άνθρωποι παρέμεναν έκθετοι στις πιέσεις στη διάρκεια της κινητοποίησης και συχνά αναγκάζονταν να κάνουν μαθήματα.

Αναγκαίο συστατικό του προφίλ του πανεπιστημιακού, που ανέδειξε και υπερασπίστηκε τούτος ο αγώνας, ήταν και η επίγνωση της ανάγκης για συλλογική δράση και στάση στο χώρο του πανεπιστημίου. Το κίνημα των πανεπιστημιακών εμφανίστηκε κυριολεκτικά από το πουθενά, ένας κλάδος ολόκληρος συνειδητοποίησε την ύπαρξή του και δοκίμασε τις δυνάμεις του, σύλλογοι φτιάχτηκαν εκεί που δεν υπήρχαν και συνελεύσεις μαζικοποιήθηκαν σε βαθμό που εξέπληττε και τους ίδιους τους συνδικαλιστές. Η εξατομίκευση στην ακαδημαϊκή καριέρα και η εξατομίκευση των φοιτητών στις σπουδές (με τη λογική της συλλογής προσόντων για την αγορά εργασίας) είναι όψεις της ίδιας πολιτικής, που θέλει το πανεπιστήμιο χώρο ατομικών τροχιών οι οποίες διαρκώς αξιολογούνται, βαθμολογούνται και ανάλογα «αμείβονται».

Η υπεράσπιση του πανεπιστημίου ως χώρου δημόσιου και ανοιχτού στην κοινωνία προϋποθέτει την ανάπτυξη συλλογικότητας και στο χώρο των πανεπιστημιακών και στο χώρο των φοιτητών. Και τέτοιες συλλογικότητες δεν φτιάχνονται χωρίς κινηματικές διαδικασίες.

Τέλος, αναγκαίο γνώρισμα ενός πανεπιστημιακού - δημόσιου λειτουργού είναι η αξιοπρέπειά του, αυτή που τον καθιστά ικανό να αποκρούει τις εκμαυλιστικές πιέσεις του κράτους και τις δελεαστικές προσφορές (υπό όρους πάντα) της αγοράς. Δεν είναι τυχαίο που η λέξη «αξιοπρέπεια» κυριάρχησε στις συνελεύσεις, τις ανακοινώσεις και τα άρθρα των πανεπιστημιακών. Και αξιοπρέπεια σημαίνει αξιοπρεπείς αποδοχές, αξιοπρεπείς όροι εργασίας, αξιοπρεπείς σχέσεις με την πολιτεία και, πάνω απ' όλα, αξιοπρεπείς σχέσεις με την ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία. Αν η νεοφιλελεύθερη επίθεση έχει ένα οικονομικό

και θεσμικό προφίλ, εκείνο που θα κρίνει την επιτυχία της είναι η εγκαθίδρυση ενός ορισμένου πλέγματος σχέσεων στο πανεπιστήμιο. Η αξιοπρέπεια αντιμάχεται την εξατομίκευση, αλλά και την παντοδυναμία μιας ιεραρχικής δομής. Αξιοπρεπείς διδάσκοντες σημαίνει διδάσκοντες που οι σχέσεις τους δεν μετρώνται με το χρήμα. Και σε τέτοιους διδάσκοντες μπορεί ένα φοιτητικό κίνημα να βρει δυναμικούς συμμάχους. Αν η Αριστερά υπερασπίζεται το δημόσιο πανεπιστήμιο όχι μόνο γιατί μπορεί να προσφέρει τη μόρφωση σαν δημόσιο αγαθό (και όχι σαν εμπόρευμα), αλλά και γιατί μπορεί να αναδείξει χώρους ελευθερίας και κριτικής σκέψης, τότε η διαφύλαξη της αξιοπρέπειας διδασκόντων και διδασκομένων πρέπει να είναι ανάμεσα στις κύριες προτεραιότητές της.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι κινητοποιήσεις των πανεπιστημιακών δεν κατάφεραν να πετύχουν όλους τους στόχους τους. Οι περισσότερες φοιτητικές παρατάξεις δυστυχώς εγγλωβίστηκαν στην αναπαραγωγή του ιδεολογήματος πως τον αγώνα πληρώνουν οι φοιτητές (όπως τον αγώνα των νοσοκομειακών γιατρών πληρώνουν οι ασθενείς και τον αγώνα των ναυτεργατών οι νησιώτες). Έτσι αποδυναμώθηκε η προοπτική μιας συνάντησης με το κίνημα των πανεπιστημιακών, παρά τις δηλώσεις πως τα αιτήματα ήταν δίκαια. Όμως, παρά την ανοιχτά εχθρική στάση των ΜΜΕ στην αρχή, ο αγώνας αυτός έστειλε τα μηνυτά του στην κοινωνία και κυρίως εξέπεμψε μια αποφασιστικότητα στην υπεράσπιση της δημόσιας παιδείας, σε καιρούς εξαιρετικά δύσκολους. Και αν τούτος ο αγώνας κέρδισε μια μικρή έστω αύξηση στις συντάξεις καθώς και τη θεσμοθέτηση ενός διαλόγου για τα οικονομικά των πανεπιστημίων και των πανεπιστημιακών, είναι σημαντικό

ότι τα κέρδισε σε μια εποχή που άλλοι κλάδοι εξουδετερώθηκαν σχεδόν (έστω και προσωρινά) από την κυβέρνηση ή βρέθηκαν έξω από τη δυνατότητα οποιασδήποτε διαπραγμάτευσης. Το μήνυμα πως τούτη η κυβέρνηση δεν είναι παντοδύναμη και πως η επικράτεια των δημόσιων αγαθών μπορεί να υπερασπιστεί με όρους κινήματος φθάνει στην κοινωνία. Ίσως δεν είναι τυχαίο που οι νοσοκομειακοί γιατροί ξεκινούν αγώνες για τα οικονομικά τους και τα οικονομικά της δημόσιας υγείας ή η ΟΛΜΕ προβληματίζεται για τη δική της προοπτική υπεράσπισης της δημόσιας δωρεάν παιδείας. Έτσι κι αλλιώς, στο πανεπιστήμιο η

νεοφιλελεύθερη επίθεση βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη και η αντιμετώπισή της απαιτεί συναντήσεις κινήματων και διασταυρώσεις προοπτικών. Σε μια τέτοια συγκυρία, ένα φοιτητικό κίνημα είναι εξαιρετικά απαραίτητο όσο και η συνέχιση της ανάπτυξης του κινήματος των πανεπιστημιακών. Γιατί, σε πείσμα της νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας που προβάλλει το πρότυπο του ατόμου ως εγωκεντρικού υπολογιστή, χρειάζεται να επαναβεβαιωθεί η ανάγκη για αγώνες που διεκδικούν με συλλογικό τρόπο αγαθά κοινωνικά. Και ένα τέτοιο αγαθό είναι και πρέπει να παραμείνει η παιδεία.